

دانشگاه آزاد اسلامی

واحد مرودشت

دانشکده روانشناسی - صنعتی و سازمانی

جهت دریافت درجه کارشناسی ارشد روانشناسی صنعتی و سازمانی

عنوان

**رابطه ی سلامت روان، تیپ شخصیتی و رغبت باسبک های رانندگی
در بین رانندگان اتوبوس مسیر اصفهان - تهران**

استاد راهنما:

دکتر سیده مریم حسینی

استاد مشاور:

دکتر سلطانه علی کاظمی

نگارش:

هدا حسینی

زمستان ۹۰

سپاسگزاری

«با سپاس فراوان از اداره برآورد اجتماعی، معاونت

اجتماعی فرماندهی رئیس انتظامی استان اصفهان که در این

پروژه نهایت همکاری را با اینجانب بعمل آوردند»

چکیده

پژوهش حاضر با هدف تبیین رابطه ی "سلامت روان" و "رغبت" و "ویژگی شخصیتی" با سبک رانندگی رانندگان اتوبوس مسیر اصفهان- تهران بود. جامعه آماری، کلیه رانندگان اتوبوس های بین شهری شهر اصفهان و گروه نمونه، رانندگان اتوبوس مسیر اصفهان تهران بودند که با شیوه ی نمونه گیری خوشه ای تک مرحله ای انتخاب شدند. داده ها از طریق چهار پرسشنامه سلامت روان (GHQ)، رغبت سنج هالند و ویژگی شخصیتی (NEO) و سبک رانندگی (MDSI)، جمع آوری و مورد تحلیل قرار گرفت. پژوهش حاضر توصیفی و از نوع همبستگی بود. با استفاده از ضریب همبستگی پیرسون و رگرسیون چندگانه به آزمون فرضیه ها و سوال مطرح شده پرداخته شد. یافته ها نشان دهنده رابطه ی معنی دار بین ابعاد سلامت روان، تیپ شخصیتی و رغبت با ابعاد سبک های رانندگی بود. همچنین نتایج رگرسیون چندگانه به شیوه ی همزمان نشان داد که در مجموع قدرت تبیین ابعاد سلامت روان، تیپ شخصیتی و رغبت برای واریانس سبک های رانندگی مضطربانه ۲۲٪، تجزیه ای ۲۴٪، عصبانی ۲۴٪، پسرعت ۱۹٪، صبورانه ۲۴٪ و محتاطانه ۲۶٪ می باشد و تنها در مورد سبک رانندگی تنش زدا و پرخطر هیچکدام از متغیرهای سلامت روان، تیپ شخصیتی و رغبت قدرت پیش بینی معناداری نداشتند.

کلید واژه ها: سلامت روان، رغبت، ویژگی شخصیتی، سبک های رانندگی.

صفحه	عنوان
.....	سپاسگزاری
.....	تقدیم به
.....	چکیده

فصل اول - کلیات طرح

..... ۲	مقدمه
..... ۳	بیان مساله
..... ۷	اهمیت و ضرورت پژوهش
..... ۸	اهداف پژوهش
..... ۸	فرضیه های پژوهش
..... ۹	تعاریف مفهومی و عملیاتی متغیرها

فصل دوم - ادبیات تحقیق

..... ۱۵	پیشینه نظری
..... ۱۵	واژه تصادف و بررسی وضعیت تصادف در ایران
..... ۱۶	عامل انسانی
..... ۱۸	عوامل شخصیتی
..... ۲۷	عوامل روانشناختی و خطرپذیری در تصادف
..... ۲۸	جنسیت، سن، تجربه و ارتباط آن با تصادفات
..... ۳۰	نظریه عمل و رابطه آن با اهداف

۳۲ مهارت و سبک رانندگی
۳۵ پنج عامل عمده شخصیت و رابطه آنها با تصادف
۳۷ برونگرایی - درونگرایی
۴۲ توانایی‌ها و محدودیت‌های زیستی و ارگانیسمی یک شخص
۴۳ خلق‌وخو و فعالیت فرایندهای فیزیولوژیکی
۴۵ تعاریف سلامت روان
۵۱ نظریه‌های موجود در زمینه سلامت روانی
۵۲ دیدگاه متخصصان در مورد سلامت روانی
۶۴ معیارها و شاخص‌های بهداشت روانی
۶۴ اهمیت سلامت روانی
۶۵ اهداف سلامت روانی
۶۶ عوامل بر هم زننده سلامت روانی
۶۷ سلامت روانی و سه سطح پیشگیری
۶۸ سلامت روان و عملکرد شغلی
۶۹ سلامت روان از دیدگاه اسلام
۷۰ مفهوم شخصیت
۷۳ نظریه‌های مربوط به شخصیت
۷۸ رابرت مک‌کری و پل کوستا: الگوی پنج عاملی
۸۵ ویژگی شخصیتی و عملکرد شغلی
۸۶ نظریه‌هایی که تأثیر شخصیت را بر سلامت روان توضیح می‌دهد
۸۸ تعریف لغوی رغبت‌ها
۹۲ نظریه‌های رغبت
۱۰۱ تعاریف عملیاتی رغبت‌های شغلی

۱۰۶	تیپ قراردادی ویژگیهای افراد واقع‌گر
۱۱۱	پیشینه پژوهش
۱۱۱	تحقیقات انجام شده در رابطه بین تیپ شخصیت و سبک های رانندگی
۱۱۴	تحقیقات انجام شده در رابطه بین رغبت و سبک های رانندگی
۱۱۴	تحقیقات انجام شده در رابطه سلامت روان و سبک های رانندگی
۱۱۴	تحقیقات انجام شده بین سلامت روان، تیپ شخصیتی و رغبت
۱۲۱	جمع‌بندی فصل

فصل سوم - روش پژوهش

۱۲۲	روش پژوهش
۱۲۲	جامعه آماری و روش نمونه‌گیری
۱۲۳	مشخصات گروه نمونه
۱۲۵	ابزارهای تحقیق و روش نمره‌گذاری آن
۱۳۲	روش اجرای پژوهش
۱۳۲	روش تحلیل داده‌ها
۱۳۳	ملاحظات اخلاقی

فصل چهارم - تحلیل داده‌ها

۱۳۴	یافته‌های توصیفی
۱۳۷	یافته‌های استنباطی

فصل پنجم - بحث و نتیجه گیری

۱۵۰ خلاصه پژوهش
۱۵۰ بحث و نتیجه گیری
۱۵۱ یافته های تحقیق
۱۵۹ محدودیت ها
۱۶۰ پیشنهادها
۱۶۱ فهرست منابع و مأخذ
۱۸۰ پیوست ها

صفحه	عنوان
۱۲۳	جدول (۳-۱) توزیع حجم نمونه به تفکیک میزان تحصیلات
۱۲۴	جدول (۳-۲) فراوانی و درصد گروه نمونه به تفکیک سابقه کار
۱۲۷	جدول (۳-۳) ضرایب پایایی درونی ابعاد پرسشنامه سلامت عمومی GHQ
۱۲۹	جدول (۳-۴) ضرایب پایایی خرده مقیاس های سبک های رانندگی به شیوه بازآزمایی
۱۲۹	جدول (۳-۵) ضرایب پایایی درونی ابعاد پرسشنامه سبک رانندگی MDSI
۱۳۰	جدول (۳-۶) ضرایب پایایی درونی ابعاد پرسشنامه رغبت سنج هالند
۱۳۲	جدول (۳-۷) ضرایب پایایی درونی ابعاد پرسشنامه تیپ شخصیتی NEO
۱۳۴	جدول (۴-۱) میانگین و نحراف معیار نمره کسب شده در مولفه های سبک رانندگی
۱۳۵	جدول (۴-۲) میانگین و نحراف معیار نمره کسب شده در مولفه های رغبت
۱۳۵	جدول (۴-۳) میانگین و نحراف معیار نمره کسب شده در مولفه های سلامت روان
۱۳۵	جدول (۴-۴) میانگین و نحراف معیار نمره کسب شده در مولفه های تیپ شخصیتی
۱۳۶	جدول (۴-۵) ماتریس همبستگی بین ابعاد سلامت روان، تیپ شخصیتی، رغبت و سبک رانندگی
۱۳۷	جدول (۴-۶) ماتریس همبستگی بین ابعاد سلامت روان، تیپ شخصیتی، رغبت و سبک رانندگی
۱۳۷	جدول (۴-۷) ماتریس همبستگی بین ابعاد سلامت روان، تیپ شخصیتی، رغبت و سبک رانندگی
۱۳۸	جدول (۴-۸) ضریب همبستگی بین سلامت روان و سبک های رانندگی رانندگان اتوبوس اصفهان- تهران
۱۳۹	جدول (۴-۹) ضریب همبستگی بین تیپ های شخصیتی و سبک های رانندگی رانندگان اتوبوس
۱۴۰	جدول (۴-۱۰) ضریب همبستگی بین ویژگیهای رغبت و سبک های رانندگی رانندگان اتوبوس
۱۴۱	جدول (۴-۱۱) رگرسیون همزمان سبک رانندگی مضطربانه بر تیپ های شخصیتی، ابعاد سلامت روان و ابعاد رغبت
۱۴۲	جدول (۴-۱۲) رگرسیون همزمان سبک رانندگی تجزیه ای بر تیپ های شخصیتی، ابعاد سلامت روان و ابعاد رغبت

- جدول (۱۳-۴) رگرسیون همزمان سبک رانندگی پرخطر بر تیپ های شخصیتی، ابعاد سلامت روان و ابعاد رغبت ۱۴۳
- جدول (۱۴-۴) رگرسیون همزمان سبک رانندگی عصبانی بر تیپ های شخصیتی، ابعاد سلامت روان و ابعاد رغبت ۱۴۴
- جدول (۱۵-۴) رگرسیون همزمان سبک رانندگی پرسرعت بر تیپ های شخصیتی، ابعاد سلامت روان و ابعاد رغبت ۱۴۵
- جدول (۱۶-۴) رگرسیون همزمان سبک رانندگی تنش زدا بر تیپ های شخصیتی، ابعاد سلامت روان و ابعاد رغبت ۱۴۶
- جدول (۱۷-۴) رگرسیون همزمان سبک رانندگی صبورانه بر تیپ های شخصیتی، ابعاد سلامت روان و ابعاد رغبت ۱۴۷
- جدول (۱۸-۴) رگرسیون همزمان سبک رانندگی محتاطانه بر تیپ های شخصیتی، ابعاد سلامت روان و ابعاد رغبت ۱۴۸

صفحه	عنوان
۱۲۳	شکل (۳-۱) توزیع حجم نمونه به تفکیک میزان تحصیلات.....
۱۲۴	شکل (۳-۲) گروه نمونه به تفکیک سابقه کار.....

فصل اول

کلیات پژوهش

امروزه صنعت حمل و نقل یکی از اجزاء مهم اقتصاد ملی محسوب می گردد و بدلیل داشتن نقش زیربنایی تأثیر فراوانی بر فرآیند رشد اقتصادی کشور دارد. این بخش دربرگیرنده فعالیتهایی است که به شکلی گسترده در تمامی زمینه های تولید، توزیع و مصرف کالا و خدمات جریان داشته و در مجموعه فعالیتهای اقتصادی نقش غیرقابل انکاری برعهده دارد. لذا کاهش هزینه حمل و نقل و بالتبع کاهش هزینه عرضه کالای تولیدی به بازارهای مصرف نقش زیادی در توان رقابت و گسترش سایر بخشهای اقتصاد از جمله صنعت و نهایتاً اقتصاد ملی دارد، لذا برای برنامه ریزیهای آینده، بررسی جایگاه کنونی و پتانسیل حمل و نقل در اقتصاد کشور، چشم انداز آتی جهانی آن و شناخت کمبودها و مشکلات مربوطه از گامهای ضروری اولیه می باشد. بدون وجود شبکه حمل و نقل، تاسیسات و تجهیزات جانبی و ناوگان مطلوب تصور رشد و توسعه عمومی کشور غیرممکن بنظر می رسد. اساساً در رشد و توسعه اقتصاد و تجارت جهانی در مقطع زمانی فعلی و روند گسترش آن نمی توان نقش سیستمهای حمل و نقل در بهینه سازی هزینه ها، زمان سفر، سرعت جابجایی، ایمنی و سطح خدمات ارائه شده را انکار نمود. حمل و نقل بمعنای جامع آن شامل مدیریت، زیربنا و روبنا(ناوگان) از نیازهای اساسی جوامع امروزی است بطوری که در هر کشور برای اعتلای توان اقتصادی، فرهنگی، امنیتی و سیاسی داشتن شبکه حمل و نقلی گسترده و قابل اطمینان از نیازهای اولیه محسوب می گردد. حتی برخی بر این باور هستند که حمل و نقل از ابزارها ابتدایی توسعه می باشد. در گذشته به دلیل اینکه حمل و نقل یک نیاز ثانویه برای تحقق نیازهای اولیه ای همچون تجارت، مسافرت، اشتغال و ... به حساب می آمد، بنحو شایسته ای بدان پرداخته نمی شد. تاثیر چنین ویژگی سبب گشته تا نگرشهای گذشته نسبت به حمل و نقل تغییر یابد و به حمل و نقل به عنوان یک بخش اقتصادی - خدماتی مهم نگریسته شود.

امروزه در غالب کشورهای پیشرفته به لحاظ اهمیت و نقش فرهنگ پذیری و ویژگیهای شخصیتی افراد در رانندگی، قانونمداری، اجتناب و پیشگیری از حوادث و سوانح خیابانی و جادهای، در بررسی معضل ترافیک

و حوادث ناشی از رانندگی‌های پرخطر بیشترین توجه به روانشناسی رانندگی معطوف می‌گردد. عموماً در تعاملات اجتماعی و روابط بین فردی، مسأله ترافیک و رانندگی در شهر به عنوان یکی از مؤلفه‌های مهم زندگی شهری مورد توجه می‌باشد، چرا که مشکل ترافیک و رانندگی‌های پرخطر و پی‌آمدهای ناشی از آن به ویژه در مناطق شهری، حیات فردی و زندگی اجتماعی همگان را متأثر می‌نماید. همه سخن این است که چگونگی نظام ارزشها، باورها و نگرشها، احساسات و انگیزه‌ها و مجموعه رفتارهای فردی و اجتماعی انسان می‌تواند به عنوان اصلی‌ترین عامل در تبیین معضل یا پدیده ترافیک مورد توجه قرار گیرد. از همین منظر، منش اجتماعی و ویژگیهای شخصیتی راننده، شرایط حاکم بر حوزه شناختی، احساسی و عاطفی و رفتاری و حسی و حرکتی او می‌تواند بیشترین نقش را در ارتباط با ترافیک و تصادفات رانندگی داشته باشد. علی‌رغم تحقیقات گسترده، نقش شخصیت، رغبت و سلامت روان در سبک رانندگی هنوز قابل بحث و نامشخص است و برای درک رفتار رانندگان به پیشرفت چشمگیری دست پیدا نکرده‌ایم (روتن گاتر^۱، ۱۹۹۷؛ ایورسن و راندمو^۲، ۲۰۰۲). چراکه در سال‌های اخیر، روانشناسی تنها درگیر مطالعه رفتار پرخطر و ایمنی ترافیک شده است و توجه چندانی بر حالات هیجانی و عوامل شخصیتی، سلامت روان و نوع رغبت‌ها که بر رفتار رانندگی تاثیر می‌گذارند و در نتیجه منجر به تصادف می‌شوند نکرده است (بورگس^۳، ۲۰۰۰؛ ایورسن و راندمو، ۲۰۰۲). به همین منظور پژوهش حاضر به دنبال بررسی این موضوع می‌باشد.

بیان مسئله

^۱ -Rothengatte

^۲ -Iverson & Rundmo

^۳ - Burgess

بی توجهی به مقررات راهنمایی و رانندگی و قانون گریزی همواره یکی از علل بروز مشکلات و معضلات و حوادث ترافیکی در همه جوامع می باشد که بسته به بافت فرهنگی، اجتماعی، اقتصادی، جغرافیایی جوامع میزان و نوع آن متفاوت خواهد بود. گرچه در بروز تخلفات رانندگی عوامل محیطی کنترلی و اجرایی عدم تناسب ساختارهای مواصلاتی با تعداد خودروها و واحدهای عبور و مرور نیز دخیل می باشد، اما علل انسانی به عنوان اصلی ترین عامل علاوه بر اینکه بالاترین درصد علت تخلفات است، می تواند عامل موثر در جهت تعدیل و رفع سایر نواقص و کمبودها باشد.

بنابراین پیشگیری از تخلفات که فقط به واسطه بی توجهی بی مبالاتی عامل انسانی صورت می گیرد به عنوان شاخصی اساسی در پیش گیری و تعدیل حوادث ترافیکی موثر خواهد بود (عزیزی، ۱۳۸۴). تا به امروز اغلب محققان پذیرفته اند که یافته های بازبینی شده در ادراک موضوع درگیری در تصادف های ماشینی بسیار حائز اهمیت هستند، اما این یافته ها هیچ گونه اطلاعاتی در رابطه با عوامل خاص مرتبط با رانندگی که بطور مستقیم زمینه ساز تصادف های رانندگی هستند، ارائه نمی کنند (تاب من، گیلت، میک یولینسر^۱، ۲۰۰۴).

الاندر و همکاران^۲ (۱۹۹۳) در رابطه با این موضوع بیان کرده اند که احتمال وقوع تصادف با مهارت و سبک یا شیوه رانندگی مرتبط است، در اینجا منظور از مهارت، توانایی رانندگی با حفظ کنترل بر وسیله نقلیه و عکس العمل سازگار با شرایط ترافیک های پیچیده است. به عبارت دیگر، این عوامل به عملکرد راننده نسبت داده می شوند، پیش بینی می شود که مهارت رانندگی با تمرین و آموزش پیشرفت می کند، منظور از شیوه یا سبک رانندگی روشی است که شخص راننده به منظور رانندگی انتخاب می کند یا از روی عادت انجام می دهد. این مسئله شامل انتخاب سرعت رانندگی، مسیر و میزان جرات و دقت عادی شخص است. معمولاً شیوه رانندگی تحت تاثیر رفتار و عقاید مرتبط با رانندگی، بعلاوه نیازها و ارزشهای کلی تر قرار می گیرد.

^۱- Tabuman, Mikulincer & Gillath

^۲- Elander, et al.

تاب من وهمکاران (۲۰۰۴) هشت سبک رانندگی را خاطر نشان می‌کنند: که بطور کلی می‌توان این سبک ها را به دو دسته سبک های رانندگی سازگار و ناسازگار تقسیم بندی کرد، که سبک های ناسازگار شامل ۱- سبک رانندگی تجزیه‌ای^۱، ۲- سبک رانندگی با اضطراب و دلواپسی^۲، ۳- سبک رانندگی پرمخاطره^۳، ۴- سبک رانندگی عصبانی و بر آشفته^۴، ۵- سبک رانندگی پرسرعت^۵، ۶- سبک رانندگی تنش زد^۶ و سبک های سازگار شامل ۷- سبک رانندگی با صبر و بردباری^۷، ۸- سبک رانندگی محتاطانه^۸ می‌باشد. حال سوال مهمی که که توجه بسیاری از پژوهشگران را به خود معطوف نموده این است که سبک های رانندگی با چه عواملی مرتبط است. در پاسخ باید گفت که رانندگی به هر نحوی که تعریف شود نوعی رفتار است و سلامت روان می‌تواند این رفتار را تحت تاثیر قرار دهد. فرهنگ روانپزشکی کمپبل سلامت روانی را احساس رضایت و بهبود روانی و تطابق کافی اجتماعی با موازین مورد قبول هر جامعه تعریف کرده است (پورافکاری، ۱۳۷۳).

موضوع حالات روانی و تاثیر آنها در رانندگی را اولین بار پاتریزی^۹ (۱۹۶۹) مطرح نمود، او معتقد بود صرف دارا بودن دید بینایی خوب یا سلامت بدنی برای صدور گواهی نامه کافی نیست بلکه لازم است انسان در حضور یک گروه متخصص، از نظر علمی، اجتماعی، تربیتی مورد آزمایش قرار گیرد و گواهی نامه تنها در صورتی صادر شود که از عهده این آزمایشات برآید (مهران فرد، ۱۳۸۴).

از دیگر عواملی که می‌تواند بر روی رفتار تاثیر گذار باشد رغبت‌های افراد است. رغبت‌های شغلی شامل اموری هستند که ما به آنها علاقه داریم و یا از آنها متنفریم (کرایتز^{۱۰}، ۱۹۹۹؛ ساویکاس^{۱۱}، ۱۹۹۹).

^۱ - dissociative driving style

^۲ - anxious driving style

^۳ - risky driving style

^۴ - angry driving style

^۵ - high – velocity driving style

^۶ - distress – reduction driving style

^۷ - patient driving style

^۸ - Careful driving style

^۹ - Patrizi

^{۱۰} - Crites

^{۱۱} - Savikas

رغبتها از یک طرف محصول عمل متقابل توانایی‌های ارثی و عوامل درونی است و از طرف دیگر محصول کنش و واکنش موقعیت‌ها و ارزیابی اجتماعی می‌باشند. رضایت یک فرد از تسلط بر کار یا تایید همسالان او به هنگام انجام یک کار خوب توسط فرد، باعث رضایت او می‌شود و به رغبت منتهی می‌گردد (هالند^۱؛ ۱۹۷۳؛ به نقل از رنجبران، ۱۳۸۹).

هالند (۱۹۵۹) به نقل از زارعی (۱۳۸۸) در آغاز معتقد بود که انتخاب شغل بر اثر تعامل بین عوامل ارثی، فرهنگی و محیطی نظیر دوستان، والدین، بزرگترین و نیز طبقه اجتماعی انجام می‌پذیرد. این تعامل باعث می‌شود که انسان یک سلسله عادات، رفتار و فعالیت‌هایی را در محیط فردی در زمینه توانایی‌ها، وضع اجتماعی، وضع جسمانی در افراد مختلف متفاوت خواهد بود. با توجه به مطالب فوق هالند افراد را از نظر نوع شخصیت به شش طبقه تقسیم می‌کند. در این طبقه‌بندی نوع شخصیت عبارت است از مجموعه خصوصیات و ویژگی‌های شخصی است که برای اندازه‌گیری و سنجش فرد و متمایز کردن انسانها از یکدیگر به کار می‌روند. هالند در طبقه‌بندی خود شخصیت افراد را بر شش نوع تقسیم می‌نماید که عبارتند از واقع بین، اجتماعی، قرار دادی، تهوری، هنری، جستجوگر که با بررسی تاریخچه زندگی و مشاهده رفتار فرد می‌توان غلبه یکی از این انواع شخصیتی را بر سایر انواع ملاحظه کرد.

هم چنین علی رغم تحقیقات گسترده، نقش شخصیت در برخی رفتارهای احتمالی هنوز قابل بحث و نامشخص است. قسمتی از اهداف این پژوهش تشخیص ابعاد رفتار رانندگان و مشکل تصادف با هدف بهبود عمل متقابل موثر بر تصادفات است. با ارزیابی رابطه بین صفات شخصیتی، رانندگان پر خطر و مشکل تصادف، می‌توان امکان تشخیص سریع مواردی که در تصادفات دخیل هستند را فراهم نمود.

این فرضیه بنیادی که شخصیت بر رانندگی تاثیر می‌گذارد، بسیاری از محققان را به مطالعه رابطه عوامل شخصیتی و رانندگان خطرناک ترغیب نموده است و در همین راستا چند پژوهش رابطه بین عوامل شخصیتی

^۱ - Holland

مثل: برونگرایی، روان رنجوری، هیجان خواهی، ریسک پذیری، ناهنجاری‌های رفتاری را با درگیر شدن در تصادفات جاده‌ای و ارتکاب تخلفات رانندگی مشخص نموده‌اند (الندر، وست، فرنچ، کمپ و همکاران^۱، ۱۹۹۳؛ ایورسن و همکاران^۲، ۲۰۰۲؛ دیامانت و بروسارد^۳، ۲۰۰۳). در هر حال باید خاطر نشان کرد عوامل شخصیتی به تنهایی نمی‌توانند فرد را مجبور به انجام رفتار خاصی نمایند اما می‌توانند واسطه تاثیر اجتماعی مطرح شده برای جلوگیری از این رفتارها شود (بورگس، ۲۰۰۰، ایورسن^۴ و راندمو، ۲۰۰۰).

با توجه به اینکه در سالهای اخیر روانشناسی در دنیا درگیر مطالعه رفتارهای پرخطر و ایمنی ترافیکی شده است و از طرف دیگر برخی مشکلات و معضلات ترافیکی در ایران موید ناهنجاری‌های رفتاری وسیع در این بخش می‌باشد ناهنجاری‌هایی که اهمیت آن بسی بالاتر از ضرر زیان‌های مادی است (عزیزی، ۱۳۸۴) و به دلیل اینکه تا کنون در ایران تحقیق در این مورد کمتر صورت گرفته است انجام چنین پژوهشی می‌تواند به شناخت هر چه بیشتر ما نسبت عوامل تاثیر گذار بر سبک رانندگی کمک کند. هدف از این پژوهش پاسخ گویی به این سوال است که آیا بین سلامت روان، تیپ شخصیتی و رغبت رانندگان با سبک‌های رانندگی آنها رابطه‌ی معنی دار وجود دارد.

اهمیت و ضرورت انجام تحقیق

جامعه ما و اندیشمندان آن با پیشینه فرهنگی پربار و غنی نمی‌توانند نسبت به مرگ و صدمات جانی سالانه دهها هزار کودک و پیر و جوان و بی‌سرپرست شدن خانواده‌ها که بر اثر تصادف‌های بین شهری و درون شهری اتفاق می‌افتد بی‌تفاوت باشند.

^۱ - Elander, West, French, Kemp, et al.

^۲ - Iversen, et al

^۳ - Diamante & Brousard

^۴ - Iversen, et al.

به طور سنتی توجه ایمنی ترافیک بر محیط فیزیکی و وسایل نقلیه متمرکز شده است. و برای درک رفتار رانندگان پیشرفت چشمگیری حاصل نشده است. آمار و ارقام نگران کننده نشان می دهد، حوادث و تخلفات رانندگی در ایران سالانه علاوه بر هدر دادن ۵ درصد درآمد ناخالص ملی زیان های جبران ناپذیری در بخش آسیب های اجتماعی بر پیکره جامعه وارد کرده است (عزیزی، ۱۳۸۴). اکنون که آمار صدمات و خسارات حوادث رانندگی در شهرها و جاده های کشور آماری غیر قابل قبول است و رفع این گرفتاری از جامعه اسلامی از اهم امور و وظیفه انسانی، ملی، و شرعی ماست، که به گفته پیامبر خدا "هر که روز خود آغاز کند و به امور مسلمین و رفع گرفتاری آنان اهتمام نورد مسلمانی نیست". (مجموعه مقالات نخستین کنفرانس بین المللی حوادث رانندگی و جاده ای، ۱۳۸۴).

اگرچه در سال های اخیر شاهد تلاش مسولین اجرایی کشور در چاره اندیشی و اتخاذ تدابیر فوری برای کاهش نرخ رشد حوادث بوده ایم، اما آمار و ارقام تصادفات سالهای گذشته همچنان شاهد رشد فزاینده بوده است، و چنانکه اخیرا در نوشته ها و تحلیل ها به چشم می خورد اقدامات انجام گرفته، راهکار جامع همه جانبه و علمی جهت تضمین کاهش مستمر این حوادث نبوده است و از طرفی اگر به عامل انسانی بیشتر توجه شود به طور چشمگیری تنوع تصادفات را نسبت به عامل وسیله نقلیه یا جاده توضیح می دهد، زیرا رانندگی یک فرایند تصمیم گیری پیچیده و دشوار است، خطاها در سطوح متفاوت این فرایند می تواند به موقعیت های ریسک آمیز و درگیر شدن در حادثه منتهی شوند. لذا می توان بر اساس یافته های حاصل از این پژوهش پیشنهادات کاربردی در زمینه های بروز تخلفات و سوانح رانندگی و شناسایی عوامل انسانی به مجریان و برنامه ریزان ارائه نمود.

با استفاده از این پیشنهادات ارائه شده تدابیری در جهت ارتقا کمی و کیفی آموزش های صنفی؛ اصلاح مقررات و قوانین و بررسی بیشتر رانندگان در هنگام صدور مجوز فعالیت های رانندگان در بخش عمومی اندیشیده و اجرا گردد. همچنین اطلاعات این پژوهش کمک می کند به سازمان راهداری و حمل و نقل کشور،

نیروی انتظامی و مهمتر از همه در استخدام رانندگان شرکت‌های حمل و نقل مسافر می‌تواند مورد استفاده قرار بگیرد.

اهداف تحقیق

- ۱- تبیین رابطه‌ی سلامت روان، تیپ شخصیتی و رغبت با سبک‌های رانندگی.
- ۲- پیش‌بینی سبک‌های رانندگی از طریق سلامت روان، تیپ شخصیتی و رغبت.

فرضیه و سوالات تحقیق

فرضیه‌ها

- ۱- بین سلامت روان و سبک‌های رانندگی رابطه‌ی معناداری وجود دارد.
- ۲- بین تیپ‌های شخصیتی و سبک‌های رانندگی رابطه‌ی معناداری وجود دارد.
- ۳- بین رغبت و سبک‌های رانندگی رابطه‌ی معناداری وجود دارد.

سوال پژوهشی

- ۱- آیا سلامت روان، تیپ شخصیتی و رغبت قدرت پیش‌بینی معنی‌داری برای سبک‌های رانندگی

دارند؟

تعاریف مفهومی و عملیاتی واژه‌ها

تعاریف مفهومی

سلامت روانی:

عبارت است از تسلط و مهارت در ارتباط صحیح با محیط به ویژه در سه فضای مهم زندگی، عشق، کار، تفریح، استعداد یافتن، ادامه کار، داشتن محیط خانوادگی خرسند، فرار از مسائلی که با قانون درگیری دارد،

لذت بردن از زندگی، استفاده درست از فرصت‌ها، ملاک تعادل و سلامت روان است (میلانی‌فر، ۱۳۸۲: ۱۵).

سلامت روانی ابعاد متفاوتی دارد که عبارت است از:

الف) نشانه‌های جسمانی^۱: شامل مواردی درباره احساس افراد نسبت به وضع سلامت خود و احساس خستگی آنها است.

ب) علائم اضطراب و بی‌خوابی^۲: هیجان ناخوشایندی است که با اصطلاحاتی مانند نگرانی و دلشوره وحشت و ترس بیان می‌شود.

ج) اختلال عملکرد اجتماعی^۳: نشان‌دهنده گستره توانایی افراد در مقابله با خواسته‌های حرفه‌ای و مسایل زندگی روزمره را می‌سنجد.

د) علائم افسردگی^۴: یک نوع اختلال خلقی که دو مشخصه عمده آن ناامیدی و غمگینی می‌باشد و در آن فرد علاوه بر این دو مشخصه احساس بی‌کفایتی و بی‌ارزشی می‌نماید (جان بزرگی، ۱۳۸۶: ۳۴۷).

سبک رانندگی:

روشی است که شخص راننده به منظور رانندگی انتخاب می‌کند یا از روی عادت انجام می‌دهد. این مسئله شامل انتخاب سرعت رانندگی، مسیر و میزان جرات و دقت عادی شخص است. معمولاً شیوه رانندگی

^۱ - physical signals
^۲ - anxious signals
^۳ - social function
^۴ - depreition signals